

Arkivnr: 2016/3968-5

Saksbehandlar: Ruth Ørnholt, Anne Haugen Pihl

Saksframlegg

Saksgang

Utval	Saknr.	Møtedato
Utval for kultur, idrett og regional utvikling		22.01.2019
Utval for opplæring og helse		05.02.2019
Fylkesutvalet		20.02.2019

Strategi for utvikling av skulebibliotek i vidaregåande skule 2017-2020. Status pr 2019.

Samandrag

Saka gjeld oppfølging av sak vedteken i Fylkestinget i desember 2016 (PS 102/2016): *Skulebiblioteket: Kunnskapskjelde, kulturberar og sosial møteplass. Strategi for utvikling av skulebibliotek i vidaregåande skule 2017-2020.*

Hordaland fylkeskommune har hatt politisk vedtekne, strategiske planar for utvikling av bibliotek i dei offentleg eigde vidaregåande skulane sidan 2004. Hovudmålet er at skulebiblioteket skal vere eit trygt og stimulerande læringsmiljø, eit sosialt rom, ein kulturarena og integrert medspelar for å nå skulen sine overordna mål. I forskrift til Opplæringslova står det: «*Skolen skal ha skulebibliotek med mindre tilgangen til skulebibliotek er sikra gjennom samarbeid med andre bibliotek. Bibliotek som ikkje ligg i skolen sine lokale, skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida, slik at biblioteket kan brukast aktivt i opplæringa på skolen. Biblioteket skal vere særskilt tilrettelagt for skolen.*»

Fylkesrådmannen sin gjennomgang viser at dei fleste skulane har brukbare rom til bibliotek, og at nye og rehabiliterte skulebygningar har gode biblioteklokale. Men, i arbeid med å implementere skulebruksplanen, nybygg og rehabilitering av skular dei siste åra, har det ikkje vore høg merksemd på å gjennomføre skulebibliotekstrategien.

Ein har oppnådd mykje, men tilbodet er ikkje like godt på alle skular. Det er behov for felles retningslinjer for kva ein reknar som eit godt skulebibliotek i fylket, både når det gjeld integrering i læringsmiljø, bemanning og biblioteklokale. Når fornyinga av læreplanane trer i kraft i 2020, vil dette stille krav til alle ressursane i skulen, også skulebiblioteka. *Strategi for utvikling av skulebiblioteka i vidaregåande opplæring i Hordaland 2017 – 2020* svarar på desse behova og gi føringar for utvikling av like gode skulebibliotek på alle skulane.

Fylkesrådmannen meiner at det ligg eit stort potensiale i å utnytte skulebiblioteket når fornyinga av læreplanane trer i kraft i 2020. Biblioteket kan nyttast meir systematisk i pedagogisk arbeid, som sosial møteplass og for å stimulere inkluderinga i skulane. Kreativitet og nytenking rundt kva eit skulebibliotek kan vere, kan kompensere for stramme budsjetttrammer og bidra til at forskjellane på bibliotektilbod på skulane blir utjamna. I høve strategien manglar det minst 10, 5 årsverk for å få optimalt utbytte av skulebiblioteka. Der det ikkje er rom for tilsetjing av bibliotekfagleg personale, er det mogleg å vidareutdanne tilgjengelege personalressursar. Ein må ta stilling til ressursspørsmålet som del av dei komande budsjettprosessane i Vestland fylkeskommune.

Økonomi: Det er knytt kostnader til oppfylling av deler av planen

Klima: Lite relevant

Folkehelse: Tilgang til sosiale arenaer med låg terskel, har positiv påverknad på folkehelsa

Regional planstrategi: I Regional kulturplan 2015 – 2025 er eit mål at barn og ungdom skal ha tilgang til gode skulebibliotek.

Forslag til innstilling

1. Fylkesutvalet tek statusrapport om Strategi for utvikling av skulebibliotek i vidaregåande skule 2017-2020 til vitande, og bed om at arbeidet med utvikling av gode bibliotektenester i vidaregåande opplæring held fram i samsvar med strategiplanen.
2. Fylkesutvalet meiner at tiltak knytt til å integrere biblioteket i læringsmiljø og pedagogisk arbeid bør realiserast raskt innanfor innanfor gjeldande budsjetttrammer.
3. Fylkesutvalet legg til grunn at styrka bibliotekfagleg bemanning og utvikling og forbetring av biblioteklokala i tråd med vedteken strategi vert del av dei komande budsjettprosessane i Vestland fylkeskommune.

Ingrid Kristine Holm Svendsen
kst. fylkesrådmann

Per Morten Ekerhovd
fylkesdirektør kultur og idrett

Svein Leidulf Heggheim
fylkesdirektør opplæring

Saksframlegget er godkjent elektronisk og har derfor inga underskrift.

Vedlegg

- 1 Vedlegg 1: Status for strategiar mål og tiltak
- 2 Vedlegg 2: Tilsette i skulebiblioteka

Fylkesrådmannen, 10.12.2018:**Bakgrunn**

Saka gjeld oppfølging av sak vedteken i Fylkestinget i desember 2016 (PS 102/2016): *Skulebiblioteket: Kunnskapskjelde, kulturberar og sosial møteplass. Strategi for utvikling av skulebibliotek i vidaregåande skule 2017-2020.*

Jf forskrift til Opplæringslova: «Skolen skal ha skulebibliotek med mindre tilgangen til skulebibliotek er sikra gjennom samarbeid med andre bibliotek. Bibliotek som ikkje ligg i skolen sine lokale, skal vere tilgjengeleg for elevane i skoletida, slik at biblioteket kan brukast aktivt i opplæringa på skolen. Biblioteket skal vere særskilt tilrettelagt for skolen.»

Hordaland fylkeskommune har hatt politisk vedtekne, strategiske planar for utvikling av bibliotek i dei offentleg eigde vidaregåande skulane sidan 2004. Fylkestinget vedtok i desember 2016 (PS 102/2016) *Skulebiblioteket: Kunnskapskjelde, kulturberar og sosial møteplass. Strategi for utvikling av skulebibliotek i vidaregåande skule 2017-2020.* I saka står det: Gode skulebibliotek som kunnskapsformidlar og sosial møteplass, kan spele ei viktig rolle for å nå mål og ta tak i sentrale utfordringar i dagens skule. Skulebibliotek høyrer med i utforming av ein skule for framtida, der kvalitet og trivsel er sentrale verdiar. Skulebiblioteket skal støtte og fremje utdanningsmåla til skulen og bidra til å nå overordna mål i vidaregåande opplæring i Hordaland.

Vedtaket i Fylkestinget:

1. *Arbeid med utvikling av gode bibliotektenester i vidaregåande opplæring skal halde fram slik den nye strategiplanen skisserer.*
2. *Finansiering av nye stillingar og kompetanseheving må avklårast fortløpande i årsbudsjett og økonomiplan.*

Ungdomens fylkesutval:

«Utvikling av bibliotek blir ofte nedprioritert og det gleder oss dermed å sjå denne strategien trå til. Vi meiner det er viktig for vidaregåande elevar å ha tilgang til funksjonelle skulebibliotek og fagutdanna bibliotekarar, for å skape en sosial arena med gode moglegheiter for lærings- og undervisningsarbeid.»

Strategien er forankra i Regional kulturplan for Hordaland 2015-2025. Eit av måla er at barn og ungdom skal ha tilgang til gode skulebibliotek. I omtalen står at: «Skulebiblioteka er samansett av attraktive lokale, digitale tenester, aktuelle samlingar, høgt kvalifisert personale og eit klart pedagogisk oppdrag. Både grunnskule og vidaregåande skule treng bibliotek med tilrettelagt fysisk og digitalt innhald, personale med bibliotekfagleg kompetanse, føremålstenelege og trivelege biblioteklokale og gode modellar som kan påverke utviklinga i fylket. Utdanningsbiblioteka kan vere eit viktig verkemiddel i samband med fråfallsproblematikk og inkludering av minoritetsspråklege.»

Mål og strategiar

Hovudmål i *Strategi for utvikling av skulebibliotek i vidaregåande skule 2017-2020* er at skulebiblioteket skal vere eit trygt og stimulerande læringsmiljø, eit sosialt rom, ein kulturarena og integrert medspelar for å nå skulen sine overordna mål.

For å oppnå dette er det utforma 3 strategiar med eigne mål:

1. *Integrere skulebiblioteket i læringsmiljø og pedagogisk arbeid*
Mål: Bibliotektilbodet skal vere integrert i opplæringa, tilpassa fagtilbod og undervisningsarbeid. Det skal bidra til å motverke utanforskap og auka fullføring.
2. *Styrke bibliotekfagleg bemanning*

Mål: Alle elevar i vidaregåande skular i Hordaland skal ha tilgang til skulebibliotekar. Bibliotekarressursen er bestemt av elevtalet på skulen.

3. *Utvikle og forbetre biblioteklokala*

Mål: Alle skular skal ha funksjonelle og trivelege biblioteklokale

Strategiplanen inneheld totalt 15 tiltak. Skulebibliotekkoordinatoren og fylkesbiblioteket følgjer opp ein del av tiltaka, elles ligg ansvaret for gjennomføring i Opplæringsavdelinga og på dei einskilde skulane.

Vedlegg 1 er status for strategiar, mål og tiltak i desember 2018.

Strategien er tilgjengeleg her:

<https://www.hordaland.no/contentassets/8937f0bf744349d78c3ce14e305318bd/strateginy.pdf>

Finansiering

Opplæringsavdelinga finansierer ei stilling som skulebibliotekkoordinator med arbeidsplass på fylkesbiblioteket i Kultur- og idrettsavdelinga. Det har årleg vore avsett kr 100 000 til kompetanseheving av dei tilsette på skulebiblioteka. Løyvinga har blitt disponert av skulebibliotekkoordinator.

Skulane vert tildelt eit rammebudsjett med utgangspunkt i mellom anna studieretning og talet på elevar. Skulebibliotekar er ikkje rekna som ein del av grunnbemanninga, og det er opp til kvar einskild skule å prioritere skulebiblioteket. Det har ført til ulik utvikling på skulane, særleg når det gjeld tilgang på bibliotekfagleg kompetanse. Nokre skular har fagutdanna bibliotekar, mens andre t.d. nyttar ein overtalig lærar i biblioteket.

Måloppnåing

1. Integrere skulebiblioteket i læringsmiljø og pedagogisk arbeid

Det er eit pågåande arbeid for å få skulebiblioteka inn i pedagogiske planar på kvar skule. Skulebiblioteket fungerer også som uformell møteplass. Mange skular har brukt ressursar på å gjere biblioteket hyggeleg og attraktivt for elevar og lærarar. På Askøy vgs, inviterer bibliotekaren til sosiale treff i pausar og friminutt og organiserer mellom anna lesesirklar og sjakkturnering .

Det uorganiserte og spontane samveret er ein sentral del av bibliotekbruken, og dette blir endå tydelegare på dei nybygde og nyoppussa skulane. Biblioteka er plassert sentralt og i nærleik av kantine eller andre myldreområde og blir ein meir naturleg stad å søke til. På nyoppussa Arna vgs. ligg biblioteket no rett ved hovudinngangen, skilt frå kantina med glasveggar. Tidlegare låg det bortgjømt i kjellaren og blei lite brukt.

I november 2018 var fagfornyinga hovudtema i eit forum med deltakarar frå skulebibliotek og IT-sektorar i Hordaland, Rogaland og Sogn og Fjordane. Fagfornyinga legg stor vekt på kritisk tenking, kjeldekritikk og digitale ferdigheiter. Dette er kjerneoppgåver for skulebiblioteka, og dei tilsette på biblioteka er ein sentral ressurs for denne delen av det pedagogiske arbeidet. I samband med implementering av fagfornyinga er det eit fortrinn å bruke dei moglegheitene som ligg i eit godt skulebibliotek også i høve til lesekompetanse.

Det er stor variasjon mellom skulebibliotek med og utan bibliotekarkompetanse og i kva grad det er integrert i det pedagogiske arbeidet. Det gjeld t.d. kunnskapssøk, lesekampanjar, marknadsføring av bibliotektenestene, arbeid med samlingsutvikling og tilgang til elektroniske ressursar. Alle skulane har tilgang til e-bøkene i konsortiet som omfattar folkebiblioteka i Hordaland utanom Bergen. Skulebiblioteka er i liten grad med i det nasjonale nettverket for lånesamarbeid, og nyttar ikkje den landsdekkjande transportordninga som blir organisert av fylkeskommunane.

2. Styrke bibliotekfagleg bemanning

Skulebibliotekkoordinatoren gir individuell oppfølging av dei bibliotektilsette, sikrar tilgang og kvalitet i felles biblioteksystem, felles tenester. Ho organiserer kurs, konferansar, fagsamlingar og gir tilbod om stipend til studieturar og relevant etter- og vidareutdanning. Koordinator gir rettleiing ved tilsetjing av bibliotekarar ved skulane og følgjer opp felles planar og tiltak.

Det er eit mål i strategien at alle elevar skal ha tilgang til skulebibliotekar, og eit tiltak er at alle skular skal ha fagutdanna bibliotekarressurs ut frå elevtalet på skulen. Dei minste skulane skal ha 50% stilling og dei største skulane skal ha to heile bibliotekarstillingar.

Eit sentralt tiltak i planen er å sikre at alle skular har fagutdanna bibliotekarressurs. Elevtalet på skulen skal vere retningsgivande for storleik på bibliotekarstillinga. Målsetjinga i strategien er følgjande:

- 300 elevar	50 % stilling
300 – 500 elevar	100 % stilling
500 – 800 elevar	150 % stilling
800 - elevar	200 % stilling

I 2016 var det 25,46 årsverk i skulebiblioteka (sjå vedlegg 2). Det var 17 årsverk med fagutdanna bibliotekarar. I 2018 er det 23,81 årsverk i skulebiblioteka. Det er 16,4 årsverk med fagutdanna bibliotekar.

Utan omsyn til om tilsette i biblioteket har fagutdanning eller ikkje, har 9 skular bemanning i samsvar med målsetjinga, 2 av desse har ikkje fagutdanna bibliotekar. Dersom ein reknar tilsette både med og utan fagutdanning, manglar det 10,5 årsverk for å nå målet. Ein manglar ca.18 årsverk, dersom alle skulane skulle ha fagutdanna bibliotekar ut frå målsetjinga i strategien.

3. Utvikle og forbetre biblioteklokala

Fleire skular har fått nye eller oppgraderte skulebiblioteklokale i perioden. Dei to nye skulane på Voss er opna med flotte nye bibliotek. Bergen Katedralskule, Tertnes og Sandsli vgs opna nye bibliotekrom etter rehabilitering i 2018. Arna vgs har rusta opp, og opnar nytt bibliotek i januar 2019.

Det vert eit kombinert skule- og folkebibliotek i Nye Åsane vidaregåande skule og kulturhus. Skule- og folkebiblioteket sine kvalitetar skal supplere kvarandre og vere ein felles ressurs for alle. Målet er at fylkeskommunen og Bergen kommune skal utvikle eit moderne kunnskaps- og læringssenter, ein arena for kultur og ein møtestad for offentleg samtale og debatt. Bergen Off. Bibliotek skal stå for drifta av biblioteket.

Gjennomføring av strategien

Strategi for utvikling av skulebibliotek i vidaregåande skule 2017 – 2020 er halvegs i planperioden og i god rute.

Tiltak knytt til **Strategi 1** 'Integrere biblioteket i læringsmiljø og pedagogisk arbeid' kan realiserast innanfor dagens budsjettamme. For at skulebiblioteket skal bli maksimalt utnytta, krevst det systematisk planlegging og prioritering på kvar skule.

Tiltak:

- Skriftleg forankring av skulebiblioteket som ressurs, i kvar skule sine planar, og at det blir laga plan for skulebiblioteket på skulane.
- Utvikle modellar for sosiale og kulturelle aktivitetar i biblioteket.
- Marknadsføre tilgangen til e-bøker gjennom konsortiet for e-bøker i Hordaland.
- Arbeide for at skulebiblioteka har tilgang til relevante elektroniske ressursar
- Innarbeide skular som ønskjer det, i ordninga med transport mellom bibliotek.
- Marknadsføring av bibliotektenestene til ulike brukargrupper.

Tiltak knytt til **Strategi 2** 'Styrke bibliotekfagleg bemanning' kan løysast ved vidareutdanning av tilgjengelege personalressursar, om ein ikkje har ressursar til å tilsette bibliotekfagleg kompetanse. Det bør krevjast minimum 60 stp. bibliotekfag for skulebibliotekansvarlege. Både Universitet i Agder og OsloMet tilbyr bibliotekfaglege utdanning.

Strategi 3 'Utvikle og forbedre biblioteklokala' kan løysast ved at ein skule som slit med dårlege bibliotekrom, kan kompensere med å satse på tiltak lagt utanfor biblioteklokala, t.d. hyppige klassebesøk i samband med kjeldekritikk og litteraturformidling. Ein kan trekke både utstillingar og deler av samlinga ut i felleslokala, og bibliotektilsette kan delta på fellesarrangement på skulen.

Samarbeid med IT-ressursane på skulen er mogleg. Utlån av låne-PC-ar og anna utstyr er integrert i bibliotek-utlånssystemet på nokre skuler, og slike tenester kan samlast i felles lokale.

Det bør setjast av ressursar til å kartleggje status og planlegge utbetringar i eksisterande biblioteklokale i eldre bygg.

Konklusjon

I arbeid med å implementere skulebruksplanen, nybygg og rehabilitering av skular dei siste åra, har det ikkje vore fokus på å gjennomføre skulebibliotekstrategien. Dei fleste skulane har likevel brukbare rom til bibliotek, og særleg nye og rehabiliterte skulebygningar har gode biblioteklokale.

Det ligg eit stort potensiale i å utnytte skulebiblioteket når fornyinga av læreplanane trer i kraft i 2020. Biblioteket kan nyttast meir systematisk i pedagogisk arbeid og som sosial møteplass. Kreativitet og nytenking rundt kva eit skulebibliotek kan vere, kan kompensere for stramme budsjettammer og bidra til at forskjellane på bibliotektilbod på skulane blir utjamna.

Det manglar minst 10, 5 årsverk i skulebiblioteka i fylket. Utan nok tilsette, er det vanskeleg å få optimalt utbytte av skulebiblioteket. Der det ikkje er rom for tilsetjing av bibliotekfagleg personale, er det mogleg å vidareutdanne tilgjengelege personalressursar. Skulebibliotekansvarleg bør ha minimum 60 stp. bibliotekfag.

Ein har oppnådd mykje, men tilbodet er ikkje like godt på alle skular. Det trengs felles retningsliner for kva ein reknar som eit godt skulebibliotek i fylket, både når det gjeld integrering i læringsmiljø, bemanning og biblioteklokale. Når fornyinga av læreplanane trer i kraft i 2020, vil dette stille krav til alle ressursane i skulen, også skulebiblioteka. *Strategi for utvikling av skulebiblioteka i vidaregåande opplæring i Hordaland 2017 – 2020* svarar på desse behova og gi føringar for utvikling av like gode skulebibliotek på alle skulane.